

KAMU YÖNETİMİNDE ETİK VE ETİK DIŞI DAVRANIŞLAR: KANADA ÖRNEĞİ

Melâhat Sümeyye GÜN¹

Öz

Çalışmanın amacı kamu yönetiminde etik ve etik dışı davranışlar konusunu Kanada örneği üzerinden ele alarak, Kanada kamu yönetimi sisteminin etik altyapısını açıklamak, ülkede kamu yönetimi alanında etik dışı davranışları önlemek için ne gibi tedbirlerin alındığını belirtmek ve ülkenin etik yapılanmasının ne durumda olduğunu saptamaya çalışmaktır. Bu çalışma nitel araştırma tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Doküman incelemesi yöntemi kullanılarak elde edilen veriler betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Kanada’da etik ile ilgili bulunan bulgular şu şekildedir; Kanada’nın etik altyapısına bakıldığında öncelikle “Kanada Çıkar Çatışması ve Etik Komiseri Ofisi” ile karşılaşmaktadır. Bu ofis kamu görevlilerini çıkar çatışması gibi durumlardan korumak ve bu konudaki farkındalıklarını artırmak amacıyla kurulmuştur. Etik ve çıkar çatışması hakkında genel kurallar belirlenmiş, alınması gereken önlemleri belirtmiştir. Sonrasında karşılaşılan diğer bir kurum “Kanada Danışmanlık ve Psikoterapi Derneği” isimli bir dernektir. Burada da kamu görevlilerinin kamu hizmetlerini ifa ederken gözetmeleri gereken etik ilkeler belirlenmiştir. Kanada’da etik konusunun hukuki çerçevesi genel itibarıyla “Çıkar Çatışması Yasası” ve “Kanada Parlamentosu Yasası” ile çizilmiştir. Her iki yasada da ayrı ayrı hem Avam Kamarası üyeleri için hem Senato üyeleri için çıkar çatışması kuralları belirlenmiştir. Bunun yanında kamu görevlileri için, genel olarak kurallar da yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Etik, Etik Dışı Davranışlar, Kamu Yönetiminde Etik, Kanada
JEL Sınıflandırması: Z18, Y800

ETHICAL AND UNETHICAL BEHAVIORS IN PUBLIC ADMINISTRATION: THE CASE OF CANADIAN

Abstract

The aim of the study is to discuss the issue of ethical and unethical behavior in public administration through the example of Canada, to explain the ethical infrastructure of the Canadian public administration system, to indicate what measures are taken to prevent unethical behavior in the field of public administration in the country, and to try to determine the state of the country's ethical structuring. This study was carried out with qualitative research technique. The data obtained using the document review method was analyzed with descriptive analysis. The findings regarding ethics in Canada are as follows; When we look at Canada's ethics infrastructure, we first encounter the "Office of the Canadian Conflict of Interest and Ethics Commissioner". This office was established to protect public officials from situations such as conflict of interest and to increase their awareness on this issue. It has determined general rules about ethics and conflict of interest and specified the precautions to be taken. Another institution encountered later is an association called "Canadian Counseling and Psychotherapy Association". Here, the ethical principles that public officials should observe while performing public services are determined. The legal framework of ethics in Canada is generally drawn by the "Conflict of Interest Act" and the "Parliament of Canada Act". Both laws set out conflict of interest rules separately for members of the House of Commons and members of the Senate. In addition, there are general rules for public officials.

Keywords: Ethics, Unethical Behaviors, Ethics in Public Administration, Canada
JEL Classification: Z18, Y800

¹ PhD C., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, e-posta: sumeyyegun.sum@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3774-8154>

1. GİRİŞ

Etik, ahlak, dürüstlük, yolsuzluk, etik dışı... Bu tür kavramlarla günlük yaşantıda çoğunlukla karşılaşilmektedir. Gerek anlamlarını bilerek, bu kavramların gerektirdiği şekilde fiiliyatlar gösterilmekte, gerekse kulaktan dogma bilgiler ile bu kavramların işaret ettiği anlamlar icra edilmektedir.

Farklı meslek gruplarında olduğu gibi kamu yönetiminde de etik konusu büyük önem arz etmektedir. Kamu görevlilerinin, kamu yararı amacını gözeterek yerine getirdikleri kamu hizmetlerinde yapmaları gereken etik davranışlar, uymaları gereken ahlak kuralları söz konusudur. Bunun yanında kamu görevlilerinin, kamu hizmetlerini ifa ederken etik ilkelere uymalarının yanı sıra, davranışlarda “etik” meselesinin göz önünde bulundurulmadığı; etik dışı davranışlardan da uzak durmaları gerekmektedir. Kamu hizmeti genel itibariye kamu yararı amacı güdülerek yerine getirilmesi gereken hizmetler bütünü olduğu için, kamu görevlilerinin etik kurallara riayet etmeleri, etik dışı davranışlardan da bir o kadar kaçınmaları büyük bir öneme haizdir.

Ülkelere bakıldığında, neredeyse hepsi kamu yönetiminde etik meselesi ile yakından ilgilenmiş, bunun için kurallar oluşturmuş, kurumlar kurmuşlardır. Bu bağlamda bu çalışmanın konusu kamu yönetiminde etik ve etik dışı davranışlardır. Bu çalışmada Kanada kamu yönetiminin etik altyapısını açıklamak, etik dışı davranışları önlemek için ne gibi tedbirlerin alındığını belirterek etik yapılanmasının ne durumda olduğunu saptamaya çalışmak amaçlanmıştır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

2.1. Etik Kavramı

Etik, Yunan literatüründe gelenek veya karakter anlamlarına gelen ethika, ethos kelimelerinden türetilmiş bir kavramdır. Bazen ahlak olarak da anılan insan davranışının ilkeleri veya standartları (Latince ‘mores’ ten türetilen gelenekler) ve buna bağlı olarak bu tür ilkelerin incelenmesi anlamına gelmekte bazen de felsefenin bir dalı olarak ahlak felsefesi olarak adlandırılmaktadır (Kolthoff, 2007:37; Frankena, 2007:20).

Uygulamada ise eğer ikisi arasındaki seçim diğerlerini önemli ölçüde etkileyecekse, etik genellikle doğru ve yanlışla ilgilidir. Ancak sıklıkla günlük rutinden çok uzak idealler ve ilkelerle ilişkilendirilir. Etik aynı zamanda ahlakın bir yansıması olarak da görülebilir. Yani, bireylerin saydıkları, adil bir şekilde değer biçtikleri yazılı olmayan kural ve alışkanlıkların toplamıdır denilebilir. Aynı zamanda etiğin hukuktan ayırt edilmesi gerektiği gibi, etik görevler de yasal görevlerden ayırt edilmelidir. Zira hukuk kuralları belirli davranışları yapma konusunda bireyleri zorlayabilir ancak etik argümanlarla ikna etmelidir. Dolayısıyla etik, gönüllülüğü varsayar (Kolthoff, 2007:38).

Türk Dil Kurumu’na göre etik şu şekilde tanımlanmıştır; “çeşitli meslek kolları arasında tarafların uyması veya kaçınması gereken davranışlar bütünüdür” (Türk Dil Kurumu, 2024). Etik, kişilerarası ilişkilerde gözetilmesi gereken değerleri, doğru- yanlış, iyi- kötü gibi ifadeleri ahlak temelinde inceleyen bir disiplindir. Denilebilir ki etik, iyi olarak kabul edilen eyleme; yapılması gereken doğru işe ulaşmaya çalışırken, yol gösteren bir rehberdir. Bu şekilde bireyi düşünmeye yönlendirir ve düşünme aracılığıyla eğitir (Usta, 2011:41; Kaplan, 2009:344; Aslan, 2021:2). Başka bir bakış açısıyla etik, istenilen bir hayatın araştırılıp sorgulanması ve böylece daha anlaşılır kılınmasıdır. Daha geniş perspektiften bakılacak olursa etik, tüm hedeflerin yerine oturtulması; “neyin isteneceği ya da istenemeyeceğinin, neyin yapılacağı ya da yapılamayacağının, neye sahip olunacağı ya da olunamayacağının” bilinmesidir (Aydın, 2017:8).

Etik kavramı çoğu zaman ahlak kavramı ile aynı anlamda kullanılabilir ancak bu iki kavram arasında bir nüans söz konusudur. Bir toplumda farklı ulustan, farklı etnisiteye sahip, farklı cinsiyette ve farklı dine mensup kişiler yaşamaktadır. Bu çeşitlilikten dolayı farklı ahlak anlayışları da ortaya çıkabilmektedir. Çünkü ahlak ülkeye, bölgeye özgü bir kavramdır. Bunun sonucunda o toplumun farklı kurumlarında farklı ahlaki norm ve değerler kabul görmektedir. Ahlak kavramının temelinde yatan ‘yerellik’ in yanında etik, daha genel geçer, daha kozmik bir anlam ifade etmektedir. Ancak, etik ilkelerin, genel olarak evrenselliği söz konusu olsa da toplumlar, bu ilkelere farklı değer biçebilmektedirler. Nitekim kültürel farklılıklar etik ilkelerde değişiklikler meydana getirmektedir. Bununla birlikte, hırsızlık yapmak, yalan söylemek gibi birtakım davranışlar, zamandan, mekândan ve kişilerden bağımsız olarak etik dışı davranışlardır (Yüksel, 2006:173).

2.2. Yönetmel Etik Kavramı

Yönetmel etik, 1970’li yıllar itibariyle üzerinde çalışılan bir konu haline gelmiştir. 1990’lı yıllar ile birlikte, literatürde bu alanda yapılan çalışmalar hız kazanmıştır (Cooper, 2001:1). Daha önce felsefi temelde ele alınan etik kavramı, zamanla günlük hayatta -tıp etiğinden kamu yönetiminde etiğe- hemen hemen her alanda kendini göstermektedir. Yönetmel etik kavramı da bu minvalde ele alındığında, en basit ifadeyle etik ilke ve kuralların yönetime uygulanması olarak değerlendirilebilir. Bir başka deyişle, etik ilkelerin kurum içerisinde sürdürülebilmesi için çaba sarf eden bir yönetim mekanizmasıdır. Yönetmel etik, yönetim faaliyetinde güven, dürüstlük, saygı, doğruluk, adalet vb. hususları ele almaktadır ve gayesi de bunları, yöneticisinden personeline kurumda çalışan her bir kimseye uygulatabilme (Kaplan, 2009:345; Uzun, 2021:3).

Yönetmel etik, kurumlardaki görevlilerin davranışlarına ahlaki ilkelerin uygulanmasını içerir. Burada öncelikli olarak ilgilenilen biçimde (kamu kuruluşlarında etik), yönetmel etik, ahlaki ilkeleri daha genel olarak siyasi hayata uygulayan bir siyasi etik türüdür (Thompson, 1985:555).

Yönetmel etik, etiğin yönetim süreçlerinde ele alınması olarak ifade edilebilir. Etiğin ana hedefi iyi ve kötü farkının ortaya çıkarılmasıdır. Yönetmel etik, bu doğrultuda hareket ederek, yöneticilerin, astlarına veya yaptıkları işe karşı tutum ve davranışlarında kötü ve iyiyi tasniflemeye çalışmaktadır. Bu açıdan bakıldığında yönetmel etik, yöneticilerin tutumlarının nasıl olması gerektiğini ve nasıl olmaması gerektiğini belirlemeyi gaye edinmiştir (Dağdelen, 2005:1). Bir nevi yönetmel etiğin amacı; kurumlardaki bireylerin yönetim sürecinde ahlaki karar almalarını sağlamaktır. Etik, yöneticilere doğru olanı tercih etmeleri yönünde oryantasyon vazifesi görmektedir. Yönetmel etik, aynı zamanda, yöneticilerin siyasetlerini yerine getirirken veya karar alırken karşılaştıkları- “bir kamu görevlisinin, vazifesiyle ilgili herhangi bir konuda, özel çıkarı ile kamu çıkarının çatışması durumu” olarak tanımlanan- çıkar çatışmalarının (conflict of interest) giderilmesi için birtakım ilkelerin ve kuralların oluşturulmasına da olanak sağlamaktadır (Güven ve Elçarpar, 2019:111; Usta, 2016:3).

Yönetmel etiğin pozitif bir yansıması olarak, genel ahlak anlayışını benimsemiş dürüst bir kamu görevlisi, bir kuruma girer ve o bütünün bir parçası olarak, aldığı/ alacağı ücreti hakkıyla alabilmek için tüm gücüyle, emeğiyle çalışır, kendisine verilen görevleri etkin bir şekilde ve zamanında yerine getirir, astlarına şefkatle ve adaletle yaklaşır, üstlerine de sorumlu ve bilinçli bir şekilde davranır. Bunun aksine kurumlarda negatif yönde bir ahlak anlayışı da var olabilmektedir. Yönetmel etiğin negatif yansıması ise şu şekildedir; kamu görevlisi kişisel fayda elde etmek veya statü kazanmak amacıyla kendisine verilen asli görevleri aksatmaktadır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde değinileceği gibi, bu yönetmel yozlaşmaya örnek olarak; rüşvet, irtikap, yolsuzluk gibi davranışlar sayılabilir (Klavuz, 2002:259).

2.3. Kamu Yönetiminde Etik ve Etik İlkeler

“Kamu yönetiminde etik, kamu görevlilerinin, kararlarını alma aşamalarında ve kamusal hizmetleri ifa ederken göz önünde bulundurmaları, riayet etmeleri gereken, ahlaki değerler ve ilkeler bütünü” olarak tanımlanabilir. “Tarafsızlık, dürüstlük, nezaket, adalet, saydamlık, hesap verebilirlik, kamu yararını gözetme, göreve bağlılık, liyakat, verimlilik, etkinlik, kalite” gibi karşımıza çıkan bu ilkeler, kararların nasıl alınacağı konusunda ve sorumlulukların ne şekilde yerine getirilmesi gerektiğini belirleme açısından kamudaki görevlilere yol gösteren birer rehberdir. Bu bağlamda kamu yönetiminde etik ilkeler, çalışanların ve sunulan hizmetlerin değerlendirilmesi noktasında ana ölçüt olarak kullanılır (Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011:35).

Kamu yönetiminde etik, kamusal hizmetlerde ve görevlerde iyiyi, kötüyü; doğruyu, yanlış belirleyen hususi bir ahlak türünü tetkik eden bir disiplindir (Hatipoğlu, 2019:277) ve kamu hizmetlerinin sunumu esnasında etik ilkelere uyulmasını sağladığı için büyük öneme sahiptir (Aydın, 2017: 149). Kamu görevlileri, bulundukları idaredeki vazifeleri gereği halka karşı sorumluluk bilinci içerisinde ve özel sektörde çalışan kişilerce benimsenen kâr amacı veya kişisel çıkar maksimizasyonundan ziyade kamu yararını gözetmektedirler. Bu sebepten, etik ilkelere bağlı kalarak görevlerini icra etmeleri çok önemlidir (Eryılmaz, 2008:8).

“Adalet, eşitlik, dürüstlük, doğruluk, saygınlık ve güven, sadakat, tarafsızlık, sorumluluk, hesap verebilirlik, insan hakları, hümanizm, bağlılık, hukukun üstünlüğü, sevgi, nezaket, hoşgörü, laiklik, tutumluluk, demokrasi, olumlu insan ilişkileri, açıklık, hak ve özgürlükler, emeğin hakkını verme, liyakat ve profesyonellik, yasadışı emirlere karşı direnme, mahremiyet, gizlilik, hediye ve rüşvet almama, çıkar çatışmasından kaçınma, kamu yararını gözetme” gibi ilkeler, kamu görevlilerinin uymaları ve dikkat etmeleri gereken genel kabul görmüş, evrensel nitelikte etik ilkeler olarak sayılabilir (Balkan, 2007:15-16; Aydın, 2017:55-76; S. Usta, 2016:3).

Kamu yönetiminde ahlak, etik ve doğru davranış sorunları artık önemli kabul edilen konular arasındadır (Plant, 1998:161-162). Genel manada denilebilir ki, bir siyasal düzenin çarklarının düzgün bir şekilde işleyebilmesinin garantisi, kamu yönetimi teşkilatı içerisindeki en üst kademedeki kamu görevlisinden en alt kademedeki kamu görevlisine kadar tüm personelde etik bilincin var olmasıdır. Nitekim bakıldığında gerek gelişmekte olan ülkelerde gerekse gelişmiş ülkelerde var olan iktisadi, toplumsal, siyasal düzenlerin daha da iyi olmasının yolu, kamu yönetiminde etik standartların yerleştirilmesi ve geliştirilmesidir (TÜSİAD, 2005:62).

3. KANADA’DA ETİK VE ETİK YAPILANMA

Her kültür, kamu yönetimi özelinde etik dışı davranışlara ilişkin algılamalara, yaklaşımlara, atasözlerine ve benzeri birtakım unsurlara sahiptir (Eryılmaz, 2008:12). Bununla birlikte bu kültüre sahip ülkeler kamu yönetimlerinde ortaya çıkan problemleri çözebilmek için etik davranış prensiplerini belirleyecek, bu prensiplere uyumu denetleyebilecek birtakım kurumsal yapılanmalar oluşturmuştur (Özkal Sayan, 2017: 167). Çalışmanın bu kısmında Kanada örneği ele alınacaktır. Kanada’da etik konusu ele alınarak mevcut etik yapılanma açıklanacaktır.

3.1. Kanada Çıkar Çatışması ve Etik Komiseri Ofisi

Kanada’da kamu görevlilerinin kamu görevleri ile özel çıkarları arasındaki olası çatışmalarla ilgilenen Çıkar Çatışması ve Etik Komiseri Ofisi’nin tarihi şu şekildedir:

“1973’te Başbakan Pierre Elliott Trudeau kabine bakanları için çıkar çatışması yönergeleri getirmiş; çeşitli kamu görevlileri grupları ve Meclis Valisi tarafından atanan kişiler için yönergeler açıklanmıştır.

1974'te Başbakan Pierre Elliott Trudeau, David Taylor'ı Kanada'nın ilk federal çıkar çatışması yöneticisi, Genel Müdür Yardımcısı olarak atamış; eski Tüketici ve Kurumsal İlişkiler Departmanında bir ofis kurulmuştur.

1985'te Başbakan Brian Mulroney, Bakanlar, parlamento sekreterleri, bakanlık personeli ve Konsey Valisi tarafından atananlar için kuralları tek bir belgede birleştiren Kamu Görevlileri için Çıkar Çatışması ve İstihdam Sonrası Yasasını yayınlamıştır.

1994'te Başbakan Jean Chrétien, Yazı İşleri Müdür Yardımcısının yerine yeni Etik Danışmanı pozisyonuna Howard Wilson'ı atamış; Etik Danışmanı başbakana rapor vermiştir.

2004'te ayrı bir parlamento teşkilatı olarak oluşturulan bir Etik Komiseri, Etik Danışmanı pozisyonunun yerini almış; Pozisyona Bernard Shapiro atanmış, Avam Kamarası Üyeleri için Çıkar Çatışması Kanunu kabul edilmiştir.

2006'da Başbakan Stephen Harper, Federal Sorumluluk Yasası'nın bir parçası olarak Çıkar Çatışması Yasasını tanıtmış; Kamu Görevlileri için İstihdam Sonrası Çıkar Çatışması Kanunu'nun yerini almış; Çıkar Çatışması ve Etik komiseri pozisyonu oluşturulmuştur.

2007'de Çıkar Çatışması Yasası yürürlüğe girmiştir. Mary Dawson ilk çıkar çatışması ve etik komiseri olarak atanmıştır.

2017'de Mario Dion ikinci çıkar çatışması ve etik komiseri olarak atanmıştır” (Office of the Conflict of Interest and Ethics Commissioner, t.y.).

Çıkar Çatışması ve Etik Komiseri, kamu görevlileri için Çıkar Çatışması Yasası ve Avam Kamarası Üyeleri için Çıkar Çatışması Yasasını yönetmekle sorumlu, bağımsız bir Parlamento görevlisidir (Office of the Conflict of Interest and Ethics Commissioner, t.y.). Komiser, federal hükümete veya tek bir bakana değil, yalnızca Parlamento'ya karşı sorumludur. Günün hükümetinden tamamen bağımsızdır. Bağımsızlık aşağıdaki yollarla daha da sağlanır:

“Komiser, Kanada Parlamentosu Yasası kapsamında, Avam Kamarasında yer alan her siyasi parti liderine danışılıp onların görüşü alındıktan sonra Genel Vali tarafından atanır. Komiser, yenilenebilir yedi yıllık bir dönem için atanır ve yalnızca Avam Kamarası adresinde Konsey'deki Vali tarafından gerekçeli olarak görevden alınabilir. Komiser Mario Dion'ın, 8 Ocak 2025 tarihinde görev süresi sona erecektir. Komiser ayrı işverendir. Ofis çalışanları, federal kamu yönetimimin bir parçası değildir. Komiser, bir bakan aracılığıyla değil, doğrudan Parlamento'ya rapor verir. Komiserliğin bütçesi hükümetten ayrı tutulmuş olup, komiser kendi ihtiyacını doğrudan Avam Kamarası sözcüsüne sunar ve bu kanaldan hazineden kaynak aktarılır” (Office of the Conflict of Interest and Ethics Commissioner, t.y.).

Komiser, bir kamu görevlisinin veya eski kamu görevlisinin Yasayı ihlal ettiğine inanmak için makul gerekçeleri olan bir Senatör veya Avam Kamarası Üyesinin yazılı talebi üzerine veya Komiserin, bir kamu görevlisinin veya eski kamu görevlisinin Kanun'u ihlal ettiğine inanmak için bir nedeni varsa, Komiserin kendi inisiyatifiyle, bir inceleme yapabilir (Office of the Conflict of Interest and Ethics Commissioner, t.y.). Mario Dion; bazı insanların kasıtlı olarak kuralları çiğnediğini, diğerlerinin ise kuralları düzgün bir şekilde anlamak veya tavsiye almak için zaman ayırmadıkları için ihlal ettiğini belirtmiştir (Harris, 2018).

3.2. Kanada Danışmanlık ve Psikoterapi Derneği

1965'te kurulan CCPA, başlangıçta Kanada Rehberlik ve Danışmanlık Derneği (CGCA) olarak adlandırılmıştır. 1999 yılında, Birlik, adını Kanada Danışmanlık Derneği (CCA) olarak değiştirmiştir.

2009 yılında, Dernek, adını Kanada’da psikoterapi uygulayan üyeleri dahil etmek için önemli bir hareket olan “Kanada Danışmanlık ve Psikoterapi Derneği (CCPA)” olarak değiştirmiştir. Bu dernek, yardımcı mesleklerle uğraşan profesyonel olarak eğitilmiş danışmanlardan oluşan ulusal iki dilli bir dernektir. CCPA üyeleri, eğitim, istihdam ve kariyer gelişimi, sosyal hizmet, işletme, endüstri, akıl sağlığı, kamu hizmeti kurumları, hükümet ve özel muayenahaneler gibi birçok farklı alanda çalışmaktadır (Canadian Counselling and Psychotherapy Association, t.y.).

Etik davranışa ilişkin beklentiler şu temel ilkelere dayanmaktadır; *Yardımseverlik*: Halkın çıkarlarını en iyi şekilde korumada proaktif olmak. *Sadakat*: Halka verilen taahhütleri yerine getirmek, danışmanlık ilişkisinde dürüstlüğü sürdürmek. *Zararsızlık*: Halka kasıtlı olarak zarar vermemek ve zarar verme riski taşıyan eylemlerden kaçınmak. *Özerklik*: Halkın kendi kaderini tayin ve acente hakkına saygı duymak. *Adalet*: Tüm kişilerin haysiyetine saygı duymak ve haklarını onurlandırmak. *Toplumsal İlgî*: Toplumun yararına hareket etme sorumluluğunu üstlenmek (Canadian Counselling and Psychotherapy Association, 2020:2).

3.3. Kanada’da Etiğin Hukuki Çerçevesi

3.3.1. Çıkar Çatışması Yasası

Temmuz 2007’de yürürlüğe giren Çıkar Çatışması Yasası, çıkar çatışmasını şöyle tanımlamaktadır; “kamu görevlileri, kendi özel çıkarlarını veya akrabalarının veya arkadaşlarının çıkarlarını ilerletme veya başka bir kişinin özel çıkarlarını uygunsuz bir şekilde ilerletme fırsatı sağlayan resmi bir yetki, görev veya işlevi kullandıklarında çıkar çatışması içindedir” (Office of the Conflict of Interest and Ethics Commissioner, t.y.).

Çıkar Çatışması Yasası’nın amacı, Yasa’nın 3. Maddesinde şöyle belirtilmiştir; “*Kamu görevlileri için açık çıkar çatışması ve işten ayrılma sonrası kurallar oluşturmak; Kamu görevlilerinin özel çıkarları ile kamu görevleri arasında ortaya çıkan ihtilafların olasılığını en aza indirecek ve ortaya çıkması halinde bu ihtilafların kamu yararına çözümünü sağlamak; Çıkar Çatışması ve Etik Komiseri’ne çıkar çatışmalarını önlemek için gerekli önlemleri belirleme ve bu Kanuna aykırı bir durum olup olmadığını belirleme yetkisi vermek; Deneyimli ve yetkin kişileri kamu görevi aramaya ve kabul etmeye teşvik etmek; Özel ve kamu sektörü arasındaki alışverişi kolaylaştırmaktır*”.

Aynı zamanda tüm kamu görevlileri için yasaklanmış bazı davranışlar vardır. Bu davranışlar şu şekildedir:

“Herhangi bir kişi veya kuruluşa, kendisini temsil eden kişi veya kuruluşun kimliğine dayalı olarak tercihli muamele sağlamak.

Kamuya açık olmayan bilgileri daha fazla özel çıkar için kullanmak.

Daha fazla özel çıkar için kararları etkilemede pozisyonlarını kullanmak.

Görevlerini yerine getirirken dışarıdan istihdam tekliflerinden etkilenmek.

Resmi görevlerini yerine getirirken etkilemek için verilmiş olduğu makul olarak görülebilecek herhangi bir hediye veya başka bir avantajı kabul etmek.

Resmi görevlerini yerine getirirken bir eş, hukuk ortağı, çocuk, kardeş veya ebeveyn ile bir sözleşme veya istihdam ilişkisine girmek veya çalıştıkları kuruluşun bunu yapmasına izin vermek.

Çıkar çatışmasına neden olacaksa kişisel olarak fon talep etmek” (Office of the Conflict of Interest and Ethics Commissioner, t.y.).

Çıkar çatışması yasası, kamu görevlileri için çıkar çatışması kurallarını şu şekilde açıklamıştır;

“*Genel görev*; her kamu görevlisi, özel işlerini, kamu görevlisinin çıkar çatışmasına girmesini önleyecek şekilde düzenleyecektir.

Karar verme; hiçbir kamu görevlisi, resmi bir yetkinin, görevinin veya işlevinin kullanılmasıyla ilgili olarak, kamu görevlisinin karar verirken bunu bilmesi veya makul olarak bilmesi durumunda, bir karar vermeyecek veya bir karar alınmasına katılmayacaktır. Hiçbir kamu görevlisi çıkar çatışması yaşayacak ise karar vermeyecek, karar alınmasına katılmayacaktır.

Oy vermekten çekilme; Hiçbir kraliyet bakanı, devlet bakanı veya parlamento sekreteri, Senato veya Avam Kamarası üyesi sıfatıyla, kendisini bir çatışmaya sokacak bir soruyu tartışamaz veya oylayamaz.

Tercihli muamele; hiçbir kamu görevlisi, resmi bir yetkinin, görevinin veya işlevinin kullanımında, ilk adı geçen kişi veya kuruluşu temsil eden kişi veya kuruluşun kimliğine dayalı olarak herhangi bir kişi veya kuruluşa ayrıcalıklı muamele yapamaz.

İçeriden bilgi; hiçbir kamu görevlisi, bir kamu görevlisi olarak kendi konumunda elde edilen ve kamuya açık olmayan bilgileri kullanamaz veya kamu görevlisinin veya kamu görevlisinin akrabalarının özel çıkarlarını ilerletmeye çalışamaz.

Etkilemek; hiçbir kamu görevlisi, kamu görevlisi olarak, akrabalarının veya arkadaşlarının özel çıkarlarını ilerletmek veya uygunsuz bir şekilde ilerletmek amacıyla başka bir kişinin kararını etkilemeye çalışmak için bir kamu görevlisi olarak konumunu kullanmayacaktır” (Conflict of Interest Act, 2006).

“*Dışarıdan çalışma teklifleri*; hiçbir kamu görevlisi, dışarıdan istihdam planları veya teklifleri tarafından resmi bir yetkinin, görevinin veya işlevinin kullanılmasında kendisinin etkilenmesine izin veremez.

Hediyeler ve diğer avantajlar; hiçbir kamu görevlisi veya aile üyesi, resmi bir yetkinin, görevinin veya işlevinin icrasında kamu görevlisini etkilemek için makul olarak görülebilecek bir tröstten gelenler de dahil olmak üzere herhangi bir hediye veya başka bir avantajı kabul etmeyecektir. İstisna; bir kamu görevlisi veya aile üyesi Kanada Seçimleri Yasası kapsamında izin verilen, bir akraba veya arkadaş tarafından verilen veya normal bir nezaket veya protokol ifadesi olarak alınan veya normalde kamu görevlisinin pozisyonuna eşlik eden geleneksel standartlar dahilinde verilen bir hediye veya başka bir avantajı kabul edebilir.

Hak kaybı; bir kamu görevlisi veya ailesinin bir üyesi, istisna dışında, 1.000 dolar veya daha fazla değere sahip bir hediye veya başka bir avantajı kabul ettiğinde, hediye veya diğer avantaj, Komiser tarafından aksi belirtilmedikçe, Kanada'nın hakkı Majestelerine kaybedilir.

Seyahat; hiçbir kraliyet bakanı, devlet bakanı veya parlamento sekreteri, ailesinin hiçbir üyesi ve bakanlık danışmanı veya bakanlık personeli, bir kamu görevlisi olarak sıfatıyla veya istisnai durumlarda veya Komiserin önceden onayı olmaksızın herhangi bir amaçla ticari olmayan kiralınmış veya özel uçakla seyahat etmeyi kabul etmeyecektir.

Kamu sektörü kuruluşları ile sözleşmeler; hiçbir kraliyet bakanı, devlet bakanı veya parlamento sekreteri, emekli maaşı almaya hak kazandığı bir sözleşme dışında, bir kamu sektörü kuruluşuyla bir yardım alacağı bir sözleşmeye bilerek taraf olamaz.

Ortaklıklar ve özel şirketler; hiçbir kraliyet bakanı, devlet bakanı veya parlamento sekreteri, ortaklığın veya şirketin menfaat elde ettiği bir kamu sektörü kuruluşu ile sözleşmeye taraf olan bir ortaklık veya özel şirkette menfaat sahibi olamaz. İstisna; Komiser, sözleşmenin veya menfaatin

Kraliyet bakanı, devlet bakanı veya parlamento sekreterinin resmi yetkilerinin, görevlerinin ve işlevlerinin kullanımını etkilemeyeceği kanaatindeyse, bu durum geçerli değildir (Conflict of Interest Act, 2006).

Çıkar Çatışması Yasası kapsamındaki soruşturmalar şu şekilde gerçekleştirilmektedir; Kanunun ihlal edildiğine inanmak için makul gerekçeleri olan Senatörler veya Avam Kamarası Üyeleri, Komiserden konuyu incelemesini isteyebilir. Bu isteğin geçerli olabilmesi için, talep eden tarafından yazılı olarak ve imzalı olması gerekir; yasanın ihlal edildiği iddia edilen hükümlerin belirlenmesi gerekir ve bir ihlalin meydana geldiği inancının makul gerekçelerini ortaya koymalıdır. Komiser, bir Senatörden veya bir üyeden gelen inceleme talebinin anlamsız, can sıkıcı veya iyi niyetle yapılmadığını tespit ederse, soruşturmayı reddedebilir. Komiser ayrıca, bir Senatör veya Avam Kamarası üyesi tarafından dikkatlerine sunulan halktan gelen bilgileri de dikkate alabilir. Komiser aynı zamanda, Kanunun ihlal edildiğine inanmak için bir neden varsa, kendi kendine bir inceleme başlatabilir (Office of the Conflict of Interest and Ethics Commissioner, t.y.).

3.3.1.1. Avam kamarası üyeleri için çıkar çatışması yasası

Avam Kamarasının Daimî Kararlarına eklenen Yasa, seçilmiş 338 Parlamento Üyesi için geçerlidir. Bu yasanın amaçları; üyelerin bütünlüğüne ve aynı zamanda toplumun Avam Kamarasına bir kurum olarak verdiği saygı ve güveni sürdürmek ve geliştirmek; üyelerin kamu çıkarını kendi özel çıkarlarının önüne koyan standartlara tabi olduklarını halka göstermek ve halkın durumu böyle yargılayabileceği şeffaf bir sistem sağlamak; üyelere, özel çıkarlarını kamu görevleri ve işlevleriyle nasıl uzlaştıracakları konusunda daha fazla kesinlik ve rehberlik sağlamak ve ortak standartlar belirleyerek ve uygun davranışla ilgili soruların bağımsız, partizan olmayan bir danışman tarafından yanıtlanabileceği araçları sağlayarak üyeler arasında fikir birliğini teşvik etmektir. Yasa, Parlamentodaki hizmetin bir kamu güveni olduğu göz önüne alındığında, Avam Kamarası, üyelerinden beklenenleri şu şekilde kabul eder ve ilan eder; kamu yararına hizmet etmek ve bileşenleri ellerinden geldiğince temsil etmek; kamu görevlerini dürüstlikle yerine getirmek ve gerçek veya görünürdeki çıkar çatışmalarından kaçınmak için en yüksek standartları sürdürmek ve her üyenin ve Avam Kamarasında dürüstlüğüne kamu güvenini ve güvenini korumak ve geliştirmek; resmi görev ve işlevlerini yerine getirmek ve özel işlerini en yakın kamu denetimini taşıyacak şekilde düzenlemek; basitçe yasa dahilinde hareket etmekle tamamen yerine getirilemeyecek bir yükümlülüktür; öngörülebilir gerçek veya görünürdeki çıkar çatışmalarının ortaya çıkmasının engellenebilmesi için özel işlerini düzenlemek, ancak böyle bir çatışma çıkarsa, bunu kamu çıkarını koruyacak şekilde çözmek; ve bu tüzüğün hükümleri haricinde, kişisel muhakemelerini veya bütünlüklerini tehlikeye attığı makul olarak görülebilecek pozisyonlarıyla bağlantılı herhangi bir hediye veya faydayı kabul etmemektir. Yasa, hediye alma ile ilgili şunları düzenlemiştir; bir üye veya bir üyenin ailesinin herhangi bir üyesi, doğrudan veya dolaylı olarak, kanunun izin verdiği tazminat dışında, üyeyi bir uygulamanın gerçekleştirilmesi sırasında etkilemek için verilmiş olabileceği makul olarak görülebilecek herhangi bir hediye veya başka bir menfaat kabul edemez. Bu durumun istisnası şudur; bir üye veya bir üyenin ailesinin bir üyesi, alınan hediyeleri veya diğer faydaları normal bir nezaket veya protokol ifadesi olarak veya normalde üyenin pozisyonuna eşlik eden geleneksel ağırlama standartları dahilinde kabul edebilir. Yasa hediye veya başka bir faydayı alma konusunda şöyle bir açıklama yapmıştır; üyenin pozisyonuyla ilgili hediyeler veya diğer menfaatler kabul edilirse ve değeri 200 dolar veya daha fazla ise veya 12 aylık bir süre içinde tek bir kaynaktan alınan bu tür hediye veya menfaatlerin toplam değeri 200 dolar veya daha fazla ise, üye, hediyeleri veya diğer faydaları aldıktan sonra 60 gün içinde veya bu toplam değer aşıldıktan sonra, komiser hediye veya diğer faydaların niteliğini, kaynaklarını açıklayan bir beyanda bulunacaktır (House of Commons Canada, 2024).

3.3.1.2. Senatörler için etik ve çıkar çatışması yasası

Senatörler için Etik ve Çıkar Çatışması Yasası'nın amacı; kamu güvenini ve senatörlerin ve senatonun bütünlüğüne güveni korumak ve geliştirmek, ortaya çıkabilecek sorunlarla uğraşırken öngörülebilir gerçek veya görünür çıkar çatışmaları engellemek, Senatörler için daha fazla kesinlik ve rehberlik sağlamak ve bağımsız, tarafsız bir danışman tarafından ele alınabilecek uygun davranışa dair sorular aracılığıyla açık standartlar ve şeffaf bir sistem tesis etmektir. Senatörlerin göz önünde bulundurmaları gereken prensipler şunlardır; senatörler, parlamento görevlerine ve işlevlerine diğer görevlere göre öncelik verirler. Onlara parlamento görev ve işlevlerini yerine getirmek için tüm zorlukları ve mazeretleri bir kenara bırakmaları emredilir. Parlamentodaki hizmetin halka açık olduğunu düşünürsek Senato, senatörlerin kamu yararına hizmet ederken kendi topluluklarının ve bölgelerinin üyesi olarak kalmalarının ve burada faaliyetlerine devam etmelerinin beklendiğini ve en iyi yeteneklerini sunmalarını kabul ve ilan eder. Senato, Senatörlerden çıkar çatışmalarını önlemek için en yüksek standartları muhafaza etmelerini, halkın güvenini korumalarını ve geliştirmelerini, kamu görevlerini yerine getirmelerini istemektedir. Senato, Senatörlerden -öngörülebilir gerçek veya görünen çıkar çatışmalarının ortaya çıkması engellenebilsin diye- özel işlerini düzenlemelerinin beklendiğini kabul eder ve ilan eder. Yasa böyle bir çatışma olursa kamu yararını koruyacak şekilde çözmek için ortaya çıkmıştır. Ayrıca Senatörler için bir takım davranış kuralları vardır; bir Senatör, parlamento görev ve işlevlerini haysiyet, şeref ve bütünlük ile yerine getirir. Bir senatör parlamento görevlerini yerine getirirken kendisinin veya bir başkasının özel çıkarları için hareket etmeye teşebbüs dahi etmez. Kamu yararını düşünür. Bu konuda karşısındakinin kararlarını etkilemek için kendi pozisyonunu kullanmaya teşebbüs etmeyecektir. Pozisyonunun bir sonucu olarak bir Senatör, genel olarak halka açık olmayan bilgileri elde eder. Bu bilgileri özel çıkarları için veya ailesinin, bir başkasının özel çıkarları için kullanmayacaktır. Nezaket gereği ve protokol hediyeleri hariç, hediye kabul etmeyecektir. Bir Senatör veya onun aile üyesi tarafından kabul edilen bir hediye veya başka bir yardımın değeri 500 doları aşarsa veya toplam değer 12 aylık bir süre içinde 500 doları aşarsa, Senatör, hediye veya avantaj aldıktan sonra 30 gün içinde veya bu toplam değer aşıldıktan sonra, duruma göre, Senato Etik Görevlisine, hediyelerin veya diğer menfaatlerin niteliğini ve değerini, kaynaklarını ve hangi koşullar altında olduğunu açıklayan bir beyanda bulunmalıdır (Office of the Senate Ethics Officer, t.y.).

3.3.2. Kanada Parlamentosu Yasası

1985 yılında yürürlüğe giren Kanada Parlamentosu Yasası kapsamında Avam Kamarası üyeleri ve Senato üyeleri için çıkar çatışması genelinde birtakım maddeler düzenlenmiştir.

Avam Kamarası üyeleri için Yasaklanmış tazminat almak başlığı altında şu düzenlemelere yer verilmiştir; Avam Kamarasının hiçbir üyesi, Senato veya Avam Kamarası veya Meclislerden herhangi birinin komitesi önünde herhangi bir yasa tasarısı, dava, sözleşme, iddia, ihtilaf, suçlama, suçlama, tutuklama veya diğer konularla ilgili olarak; veya herhangi bir Meclis üyesini etkilemek veya etkilemeye teşebbüs etmek amacıyla, üye veya başka bir kişi tarafından herhangi bir kişiye sunulan veya verilecek hizmetler için doğrudan veya dolaylı olarak herhangi bir tazminat almayacak veya almayı kabul etmeyecektir. Bunu ihlal eden her Avam Kamarası üyesi bir suçtan suçludur ve beş yüz dolardan az ve iki bin dolardan fazla olmamak üzere para cezasına çarptırılır ve bu suçtan mahkûm olduktan sonra beş yıl boyunca Avam Kamarası'na üye olmaktan ve federal kamu idaresinde herhangi bir görevde bulunmaktan men edilecektir. Avam Kamarasının herhangi bir üyesine, verilen veya verilecek hizmetler için herhangi bir tazminat veren, teklif eden veya vaat eden herkes, iddianame suçundan suçludur ve bir yılı geçmemek üzere hapis cezasına ve beş yüz dolardan az ve iki bin dolardan fazla olmamak üzere para cezasına çarptırılır. Pozisyonla ilgili tröstlerden fayda kabul etmenin yasaklanması başlığında ise şu maddelere yer verilmiştir; Avam Kamarasının hiçbir üyesi, Avam Kamarasının bir üyesi olarak

konumu nedeniyle kurulan bir tröstten doğrudan veya dolaylı olarak herhangi bir fayda veya gelir kabul edemez. Avam Kamarasının hiçbir üyesi, bu maddeye atıfta bulunulan yasağın aşılmasını amaçlayan herhangi bir işlem yapmayacaktır. Avam Kamarasının bu maddeleri ihlal eden her üyesi bir suçtan suçludur ve özet mahkumiyetle beş yüz dolarda az ve iki bin dolarda fazla olmamak üzere para cezasına çarptırılır (Parliament of Canada Act, 1985a).

Kanada Parlamentosu Yasası Senato üyeleri için çıkar çatışması başlığı altında şu düzenlemelere yer vermiştir: Yasaklanmış sözleşmeye dayalı ilişkiler; Senato üyesi olan hiç kimse, doğrudan veya dolaylı olarak, bilerek ve isteyerek, Kanada'nın kamu parasının ödeneceği herhangi bir sözleşmeye taraf olamaz veya ilgili olamaz. Bunu ihlal eden herhangi bir kişi, ihlalin devam ettiği her gün için iki yüz dolar tutarında para cezası alacaktır. Yasaklanmış tazminat almak; Senato'nun hiçbir üyesi Senato veya Avam Kamarası veya Meclislerden birinin komitesi önünde herhangi bir fatura, işlem, sözleşme, talep ile ilgili olarak, tartışma, suçlama, suçlama, tutuklama veya diğer konular için ve Herhangi bir Meclis üyesini etkilemek veya etkilemeye çalışmak amacıyla üye veya başka bir kişi tarafından herhangi bir kişiye sunulan veya verilecek hizmetler için doğrudan veya dolaylı olarak herhangi bir tazminat almayı kabul etmez. Bunu ihlal eden her Senato üyesi bir suçtan suçludur ve bin dolardan az ve dört bin dolardan fazla olmamak üzere para cezasına çarptırılır. Yasaklanmış tazminat önermek; herhangi bir Senato üyesine, herhangi bir tazminat teklif eden veya vaat eden herkes bir yılı geçmeyen bir süre için hapis cezasına çarptırılır ve beş yüz dolardan az ve iki bin dolardan fazla olmamak üzere para cezasına çarptırılır (Parliament of Canada Act, 1985b).

SONUÇ

Etik konusu, özellikle kamu yönetiminde etik konusu önemini her geçen gün daha da artırmaktadır. En küçük bir kurumda bile uyulması gereken kuralların, gözetilmesi gereken ilke ve değerlerin olmaması, orada kaosu, sıkıntıları, olumsuzlukları beraberinde getirecektir. Konfüçyüs'ün şu sözü kamu yönetimi esnasında etik ile, etik ilkeler ile yönetimde bulunmanın önemine işaret etmektedir; “İnsanları yasa ve ceza ile yönetirseniz, onlar bir daha yanlış yapmayacaklar, ancak şeref ve utanma duygularına da sahip olmayacaklardır. İnsanları erdemle ve etik kurallar ile yönetirseniz, o zaman onlar hem utanma duygusuna sahip olacaklar hem de doğruyu yapmaya çalışacaklardır.”

Çalışma kapsamında kamu yönetiminde etik konusu Kanada örneği üzerinden ele alınmıştır. Kanada'nın etik altyapısına bakıldığında öncelikle, temelleri 1970'li yıllara dayanan “Kanada Çıkar Çatışması ve Etik Komiseri Ofisi” ile karşılaşılmaktadır. Bu ofis kamu görevlilerini çıkar çatışması gibi durumlardan korumak ve bu konudaki farkındalıklarını artırmak amacıyla kurulmuştur. Etik ve çıkar çatışması hakkında genel kurallar belirlemiş, alınması gereken önlemleri belirtmiştir. Sonrasında karşılaşılan diğer bir kurum 1965'te kurulan “Kanada Danışmanlık ve Psikoterapi Derneği” isimli bir dernektir. Burada da kamu görevlilerinin kamu hizmetlerini ifa ederken gözetmeleri gereken etik ilkeler belirlenmiştir. Kanada'da etik konusunun hukuki çerçevesi genel itibarıyla 2007'de yürürlüğe giren “Çıkar Çatışması Yasası” ve 1985'de yürürlüğe giren “Kanada Parlamentosu Yasası” ile çizilmiştir. Her iki yasada da ayrı ayrı hem Avam Kamarası üyeleri için hem Senato üyeleri için çıkar çatışması kuralları belirlenmiştir. Bunun yanında kamu görevlilerine yönelik, genel olarak kurallar da yer almaktadır.

Kanada'nın mevcut etik mevzuatı incelendiğinde, güçlü bir alt yapıya sahip olduğu görülmektedir. Bununla birlikte teori ve pratiğin her zaman mükemmel şekilde işlediğini söylemek güçtür. Bu sebeple konuya dair ilerleyen çalışmalar, saha araştırması ile gerçekleştirilerek Kanada'da kamu yönetimindeki etik işleyişin uygulamada nasıl olduğunu gösterme imkânı sunacaktır. Bununla birlikte bu denli önemli bir meseleyi Kanada örneği üzerinden ele alan bu çalışmanın, literatüre ve konuya ilgili araştırmacılara mütevazı bir katkı sunması beklenmektedir.

Etik Beyan

“Kamu Yönetiminde Etik ve Etik Dışı Davranışlar: Kanada Örneği” başlıklı çalışmanın yazılması ve yayınlanması süreçlerinde Araştırma ve Yayın Etiği kurallarına riayet edilmiş ve çalışma için elde edilen verilerde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir.

Katkı Oranı Beyanı

Çalışmadaki yazar çalışmanın yazılmasından taslağın oluşturulmasına kadar tüm süreçlere katkı yapmış ve nihai halini okuyarak onaylamıştır.

Çatışma Beyanı

Yapılan bu çalışma gerek bireysel gerekse kurumsal/örgütsel herhangi bir çıkar çatışmasına yol açmamıştır.

KAYNAKÇA

- Aslan, E. (2021). 5176 Sayılı Kanun ile Oluşturulan KGEK ve Kamu Etik Komisyonlarının İşlevselliği Üzerine Bir Değerlendirme: Adana ve Gaziantep Büyükşehir Belediyeleri Ölçeğinde Bir İnceleme. *Türk Kamu Yönetimi Dergisi*, 2(1), 1-18.
- Aydın, İ. (2017). *Yönetmelik, Mesleki ve Örgütsel Etik*. Ankara: Pegem Akademi
- Balkan, B. (2017). Etik Kültürün Kurumlarda Geliştirilmesinde İş Etiği ve Kamu Etiği İlişkisi. *Yolsuzluğun Önlenmesi ve Etiğin Teşviği İçin Teknik Destek Projesi*, Ankara.
- Canadian Counselling and Psychotherapy Association (t.y.) <https://www.ccpa-accp.ca/about-us/>
- Canadian Counselling and Psychotherapy Association; Code of Ethics (2020). *Canadian Counselling and Psychotherapy Association*, Ottawa.
- Conflict of Interest Act. (2006). <https://web.archive.org/web/20140412045035/http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-36.65/page-3.html#docCont>.
- Conflict of Interest Act. (2006). <https://web.archive.org/web/20140312215108/http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-36.65/page-2.html#docCont>
- Cooper, T. L. (2001). The Emergence of Administrative Ethics as a Field of Study in the United States. *Handbook of Administrative Ethics*, (Ed. Terry L. Cooper) New York: Marcel Dekker, 1-36.
- Dağdelen, İlhan (2005). Yönetmelik Etik. *Mevzuat Dergisi*, (90), 1-5.
- Eryılmaz, B. (2008). Etik Kültürü Geliştirmek. *Türk İdare Dergisi*, (458), 1-12.
- Eryılmaz, B. ve Biricikoğlu, H. (2011). Kamu Yönetiminde Hesap Verebilirlik ve Etik. *İş Ahlakı Dergisi*, 4(7), 19-45.
- Frankena, W. (2007). *Etik*. (Çev. Azmi Aydın) Ankara: İmge Kitabevi
- Güven, A. ve Elçarpar, Y. (2019). Kamu Yönetiminde Etik Sorunsalı ve Alınması Gereken Önlemler. *Sosyal Bilimlerde Değişim ve Gelişim Yazıları II*, (Ed. Cuma Çataloluk ve Doğan Bozdoğan) Ankara: Gece Akademi, 105-124.
- Harris, K. (2018). *Office Holders to Face Stiffer Punishments for Breaking Federal Ethics Rules*. <https://www.cbc.ca/news/politics/dion-ethics-commissioner-conflict-fines-tweets-1.4772804>

- Gün, M. S. (2025). Kamu Yönetiminde Etik ve Etik Dışı Davranışlar: Kanada Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 27(49), 710-723.
- Hatipoğlu, O. G. (2019). Kamu Yönetiminde Liyakat Dışı Uygulamalar: Kamu Etiği Kuramlarına Göre Bir Değerlendirme. *Akademik Hassasiyetler*, 6(12), 269-290.
- House of Commons Canada. (2024). *Conflict of Interest Code for Members of the House of Commons*. <https://www.ourcommons.ca/About/StandingOrders/appa1-e.htm>
- Kaplan, Ç. (2009). Kamu Yönetiminde Etik ve Kamu Çalışanlarının Etik Kavramını Algılayışları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(3), 343-355.
- Kılavuz, R. (2002). Yönetimsel Etik ve Halkın Yönetimsel Etik Oluşumuna Etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(2), 255-266.
- Kolthoff, E. (2007). *Ethics and New Public Management: Empirical Research into the Effects of Businesslike Government on Ethics and Integrity*. New York: Eleven International Publishing
- Office of the Conflict of Interest and Ethics Commissioner. (t.y.). <https://ciec-ccie.parl.gc.ca/en/About-APropos/Pages/History-Histoire.aspx>
- Office of the Conflict of Interest and Ethics Commissioner. (t.y.). <https://ciec-ccie.parl.gc.ca/en/About-APropos/Pages/Independence-Independance.aspx>
- Office of the Conflict of Interest and Ethics Commissioner. (t.y.). <https://ciec-ccie.parl.gc.ca/en/About-APropos/Pages/WhoWeAre-QuiNousSommes.aspx>
- Office of the Conflict of Interest and Ethics Commissioner. (t.y.). <https://ciec-ccie.parl.gc.ca/en/investigations-enquetes/Pages/InvestigationsAct-EnquetesLoi.aspx>
- Office of the Conflict of Interest and Ethics Commissioner. (t.y.). <https://ciec-ccie.parl.gc.ca/en/publications/Pages/CoIA-LCI.aspx>
- Office of the Conflict of Interest and Ethics Commissioner. (t.y.). <https://ciec-ccie.parl.gc.ca/en/rules-reglements/Pages/summary-POH-resume-TCP.aspx>
- Office of the Senate Ethics Officer. (t.y.). <http://sen.parl.gc.ca/seo-cse/PDF/CodeJune2014.pdf>
- Özkal Sayan, İ. (2017). Farklı Ülkelerdeki Etik Kurul İncelemeleri: Türkiye, Avustralya-Batı Avustralya, Almanya, İsveç, Yeni Zelanda. *Yolsuzluğun Önlenmesi ve Etiğin Teşviki İçin Teknik Destek Projesi*, Ankara.
- Parliament of Canada Act. (1985a). <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/P-1/page-5.html#h-390291>
- Parliament of Canada Act. (1985b). <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/P-1/page-1.html#h-389998>
- Plant, J. F. (1998). Using Code of Ethics in Teaching Public Administration. *Teaching Ethics and Values in Public Administration Programs*, (Ed. James S. Bowman and Donald C. Menzel) New York: State University of New York Press, 161-177.
- Thompson, D. F. (1985). The Possibility of Administrative Ethics. *Public Administration Review*, 45(5), 555-561.
- Türk Dil Kurumu. (2024). *Güncel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 03.04.2024).
- TÜSİAD. (2005). *Devlette Etikten Etik Devlete: Kamu Yönetiminde Etik: Kavramsal Çerçeve ve Uluslararası Uygulamalar*. Ankara: TÜSİAD.
- Usta, A. (2011). Kuramdan Uygulamaya Kamu Yönetiminde Etik ve Ahlâk. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), 39-50.

- Gün, M. S. (2025). Kamu Yönetiminde Etik ve Etik Dışı Davranışlar: Kanada Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 27(49), 710-723.
- Usta, S. (2016). Kamu Yönetiminde Etik Bir Sorunsal Olarak Çıkar Çatışması ve Kamu Görevi Sonrası İstihdam. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 19(2), 1-17.
- Uzun, Y. (2021). Koçi Bey Risaleleri'nde Etik Yönetimin İzlerini Bulmak. *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (ASOBİD)*, (9), 1-32.
- Yüksel, C. (2006). Kamu Yönetiminde Etik ve Türk Kamu Yönetiminde Etik Hakkında Yeni Yasal Düzenlemeler. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 64(2), 167-212.

Extended Abstract

Ethical and Unethical Behaviors in Public Administration: The Case of Canadian

As in different professional groups, the issue of ethics is of great importance in the field of public administration. There are ethical behaviors that public servants must perform and moral rules that they must follow in the public services that they perform taking into account the purpose of public interest. In addition, public servants are required to comply with a number of ethical principles when performing public services. At the same time, they should also stay away from “unethical” behaviors in which the issue of “ethics” is not taken into account in the performed acts. Public service as a whole refers to the totality of services that must be performed for the purpose of public interest. For this reason, it is of great importance for public servants to comply with the ethical rules while performing public service and to avoid unethical behaviors as much.

When we look at the geography of the world, almost all states are closely interested in the issue of ethics in public administration and have created rules and established institutions and organizations for this purpose. In this context, this study focuses on the subject of "ethical and unethical behaviors in public administration".

The purpose of the study is to examine the issue of ethical and unethical behaviors in public administration through the example of Canada, to explain the ethical infrastructure of the Canadian public administration system, to indicate what measures are taken to prevent unethical behaviors in the field of public administration in the country, and to try to determine the status of the country's ethical structure.

The study titled “Ethics in Public Administration: The Canadian Example” was conducted using qualitative research techniques. The data obtained using the document review method was analyzed using descriptive analysis.

In the study, the issue of ethics in public administration was evaluated by considering it through a conceptual framework. The issue of ethical and unethical behaviors in public administration has been analyzed through the Canadian example. The position of the subject of “ethics in public administration” in the Canadian public administration organization and the extent to which the subject has taken place in their legal legislation have been examined. The findings related to ethics in Canada are as follows; When looking at the ethical infrastructure of Canada, first of all, the “Office of the Canadian Conflict of Interest and Ethics Commissioner” is encountered. This office was established in order to protect public officials from situations such as conflicts of interest and to increase their awareness on this issue. It has established general rules about ethics and conflict of interest and has specified the measures to be taken. Another institution encountered later is an association called “Canadian Counseling and Psychotherapy Association”. Here, the ethical principles that public servants should observe while performing public services have been determined. The legal framework of the issue of ethics in Canada is generally drawn up by the “Conflict of Interest Law” and the “Parliament of Canada Act”. Both laws separately set out conflict of interest rules for both members of the House of Commons and for members of the Senate. In addition, for public servants, there are also rules in general.

Considering all these regulations and practices, it is possible to state that the ethical situation in Canada is good, that there is an adequate and regularly functioning ethical infrastructure for public administration, and that the ethical legislation is functioning properly. Both the established office and the laws play an important role in preventing unethical behavior of public officials. As a matter of fact, since Canada is among the developed countries around the world, it is possible to say that there are few unethical behaviors here, or that there is a good functioning process to work when such behaviors are encountered.

The issue of ethics in public administration is on the agenda as a very important issue in terms of the welfare of countries, ensuring social order, and not shaking the citizen's trust in the state. Unethical behaviors are considered as actions that make it necessary to take certain measures by the authorities in terms of negatively affecting the order and functioning of public institutions if they are applied. This study, which deals with such an important issue through the example of Canada, is expected to contribute to the literature and related researchers.
